

er efter min fulde Overbeviisning, som jeg tillod mig at udtale ved Sagens 1ste Behandling, den frivillige Overenskomst's Bet, Overgangen af Fæstegodset til Selveiendom ved frivilligt Salg fra Godseiernes Side til de nuværende Fæstere eller deres Efterladte, men vil man ikke blive staaende derved, vil man løse Spørgsmaalet ved Lovforanstaltninger, troer jeg ikke, at man bør gaae nogen anden Bet end den, der af Regjeringen er antydet; det er min Overbeviisning.

Der er et Punkt, jeg skal tillade mig at berøre, da det er blevet fremdraget under denne Sag, uagtet det ikke har fundet sit Udtryk i Lovforslaget. Det er det Punkt, som angaaer Udstrækningen af denne Lov til ogsaa at omfatte Huusmændene. Jeg troer, det er heldigt, at man ikke er kommen videre ind paa denne Bet, thi for det Første er her kun Tale om Afkæffelsen af Fæstetvangen, og som bekendt er Huusmændenes Jord ikke underkastet Fæstetvangen, og dernæst troer jeg, det var rigtigt og hensigtsmæssigt ikke at give Loven en saadan Udstrækning netop af Hensyn til Huusmændene selv. Man fremmer ikke Selveiendom i Huusmandsclassen ved at give Huusmændene Afgang til at faae deres Steder tilkjøbs, naar man ikke samtidig dermed skaffer dem Midlerne til at kjøbe for, thi der er jo ikke fra nogen Side Tale om at give Huusmændene de Steder, de nu have i Fæste eller Leie, for Intet. De skulle betale Stedernes Værdi, og altsaa maae de være i Besiddelse af de fornødne Midler for at kunne kjøbe dem. Jeg mener, at det er en Sag af den allerstørste Vigtighed for Landet, for Folket i det Hele, for alle Interesser, at Selveiendom vinder Udbredelse her i Landet, at Jorden saavidt muligt gaaer over til Selveiendom, men er dette min Betragtning med Hensyn til Jorden i Umindelighed, er mit Dnske om Eiendomsudbredelse dobbelt stærk, naar Talen er om den lille Besiddelse; thi jo mindre man eier i denne Verden, desto mere knytter man sig dertil. Jeg troer, at den Mand, der som Forpagter driver en større Gaard — ja, jeg kan gaae ned til en større Bondegaard — føler sig ligesaa fri og uafhængig, som den føler sig, der er Selveier; ja i mange Til-

fælde føler han sig langt mere fri, nemlig ligeoverfor de Tilfælde, hvor en Gaard er betyngtet med stor Gjæld. Han kan som Forpagter bevare den samme Interesse, han har som Eier; men dette er ikke i den Grad Tilfældet med Huusmanden; han hænger ved sit lille Hus, sin lille Jordlod med en saadan Afhængighed, og det er for ham saa Meget, at hans Dnske om at komme til at besidde det som Eiendom er overordentlig stor. Det er imidlertid ikke nok med Dnsket, men han maa ogsaa have Midler dertil, og hvorledes skaffer man ham dem? Om vi ogsaa kunde tænke os alle Danmarks Huusmænd i Besiddelse af deres Huuslodder, er det dog heller ikke givet, at det, naar den nuværende Generation forsvinder, er muligt at opretholde Huusmandsfamilierne i Besiddelsen; tværtimod er det temmeligt vist, at Husene paa mange Steder ville gaae over i Andres Hæ. Jeg forstaaer ikke, hvorfor mange Godseiere, og navnlig saadanne, som have bestemt sig til at sælge deres Fæstegaarde, holde med en mærkværdig Forskjærlighed paa deres Huse. At man beholder langt flere Huse end Gaarde, naar man sælger, ligger vel i, at der i Regelen ikke er den Evne hos Huusmændene til at kjøbe, som der er hos Gaardmændene; men jeg forstaaer som sagt ikke, at mange Godseiere holde stærkt paa deres Huse. Det er ganske vist den Deel af Ens Eiendom, der paa en vis Maade kan være den værdifuldeste; thi det er forholdsvis de dyreste Steder; men paa den anden Side er det dog lidet ønskeligt at have de Bryderier, som følge med en saadan Eiendom. Om nu imidlertid ogsaa alle Godseiere vilde sælge deres Huse, er det dog som sagt sandsynligt, at en Deel af disse Huse efter en Række Aars Forløb vilde gaae bort fra Huusmandsfamilierne som Eiendoms-huse og gaae over i andre Hænder; de vilde sandsynligvis komme istedetfor i Godseternes i den velhavende Gaardmandsclassens Hænder. Man har anført som Grund, hvorfor man skulde medtage Huusmændene, at der allerede nu blandt dem var en Agitation tilstede, at der var det samme Dnske hos dem, som hos den overveitende Deel af Fæstegaardmandsclassen efter at faae deres Steder tilkjøbs, og at